

Nr 4

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål så ock angående ändring i samma lag.

Genom en den 3 januari 1964 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 23, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål så ock angående ändring i samma lag

Härigenom förordnas *dels* att lagen den 21 mars 1952 med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, vilken jämlikt lag den 2 mars 1962 (nr 51) gäller till och med den 30 juni 1964, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1966 *dels ock* att 1, 3 och 5 §§ sagda lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål skola från och med den 1 januari 1965 erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Vad i denna lag stadgas skall äga tillämpning vid förundersökning angående

brott som avses i 8 kap. 1, 4 eller 5 §, 6 § första stycket eller 7 §, 9 kap. 1, 2 eller 6 § eller 19 kap. 4 § strafflagen,

brott som avses i 19 kap. 1, 2 eller 3 § samma lag, där brottet innefattar gärning varom i 4 § nämnda kap. sägs,

Vad i denna lag stadgas skall äga tillämpning vid förundersökning angående

brott som avses i 13 kap. 1, 2 eller 3 § brottsbalken, om brottet innefattar gärning varom i 4 § nämnda kap. sägs,

brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 §, 18 kap. 1, 3 eller 4 § eller 19 kap. 1,

(Gällande lydelse)

försök eller förberedelse till brott som ovan nämnts eller brott som avses i 8 kap. 10 § eller 9 kap. 7 § samma lag.

Beslag må läggas å sådant skriftligt meddelande som omförmäles i 27 kap. 2 § andra punkten rättegångsbalken, ändå att å brottet kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år.

Tillstånd enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken till avhörande av telefonsamtal må meddelas, ändå att å brottet kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år.

Finnes det — — — — — sådan åtgärd.

Giltighetstiden för — — — — — telefonanstaltens föreståndare.

Kan det — — — — — eller åklagaren.

I propositionen föreslås att 1952 års lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, vilken är tidsbegränsad och för närvarande gäller för tiden till och med den 30 juni 1964, skall få giltighetstiden förlängd till och med den 30 juni 1966. Därjämte föreslås vissa ändringar i lagen, föranledda av brottbalkens ikraftträdande.

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

På förslag av Kungl. Maj:t antog 1952 års riksdag en lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål (prop. 1952: 22; L¹U 6; rskr 60). Lagen, som utfärdades den 21 mars 1952 (nr 98), ger vidgade möjligheter att utnyttja tvångsmedel vid förundersökning angående vissa brott mot rikets säkerhet m. m. Stadgandena i lagen är utformade såsom tilläggs- och undantagsbestämmelser till rättegångsbalken, vars regler är tillämpliga i den mån särbestämmelser ej meddelats. Innebörden av lagen är i huvudsak, att möjligheter ges till förlängning av anhållningstiden samt att bestämmelserna i rättegångsbalken om beslag och telefonavlyssning kompletteras

(Föreslagen lydelse)

2, 5 eller 6 §, 7 § första stycket, 9 § eller 13 § brottbalken,

brott som avses i 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 § eller 4 kap. 1, 2, 3 eller 4 § brottbalken, om gärningen innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 18 kap. 2 § samma balk, eller

försök, förberedelse eller stämpling till brott som ovan nämnts, om sådan gärning är belagd med straff.

3 §.

Beslag må läggas å sådant skriftligt meddelande som omförmäles i 27 kap. 2 § andra punkten rättegångsbalken, ändå att för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

5 §.

Tillstånd enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken till avhörande av telefonsamtal må meddelas, ändå att för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

på vissa punkter. Beslut om förlängning av anhållningstiden meddelas av justitiekanslern. I övrigt är tillämpningen av de särskilda tvångsmedelsbestämmelserna underkastad domstols kontroll.

Lagen är tidsbegränsad. Dess giltighetstid, som ursprungligen utgick den 30 juni 1953, har undan för undan förlängts, senast genom lag den 2 mars 1962 (nr 51) för tiden till och med den 30 juni 1964.

Behov av lagen föreligger alltjämt. Dess giltighetstid torde därför böra ytterligare förlängas, även denna gång på två år eller således till och med den 30 juni 1966.

I anslutning härtill bör beaktas att den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna brottsbalken, vilken utfärdats den 21 december 1962 (nr 700), torde komma att träda i kraft under den förlängda giltighetstiden för den omnämnda tvångsmedelslagen. Kungl. Maj:t har den 29 november 1963 beslutat förelägga 1964 års riksdag förslag till lag om införande av brottsbalken (prop. 1964: 10), enligt vilket balken skall träda i kraft den 1 januari 1965. Vissa ändringar i tvångsmedelslagen synes bli erforderliga i anledning av brottsbalkens ikraftträdande. Ändringar i rättegångsbalken i anslutning till brottsbalken — nyss berörda proposition innehåller jämväl förslag till sådana ändringar — föranleder dessutom jämkningar i vissa av lagens bestämmelser. De erforderliga ändringarna i tvångsmedelslagen torde lämpligen böra behandlas i förevarande sammanhang.

I första hand bör tillses att lagens tillämpningsområde, som för närvarande an knyter till strafflagen, anpassas efter brottsbalken. Lagen skall enligt dess 1 § äga tillämpning vid förundersökning angående brott, som avses i vissa i paragrafen uppräknade stadganden i strafflagen, samt angående försök eller förberedelse till en del av dessa brott.

I nämnda paragraf i tvångsmedelslagen anges först 8 kap. 1, 4 och 5 §§, 6 § första stycket och 7 § strafflagen, vilka lagrum avser högförräderi, spioneri, grovt spioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift och olovlig underrättelseverksamhet. Om dessa brott stadgas i 19 kap. 1, 5 och 6 §§, 7 § första stycket och 9 § brottsbalken. Förevarande lag torde härutöver böra äga tillämpning vid förundersökning för brott, som är att hänföra till krigsanstiftan jämlikt 19 kap. 2 § brottsbalken.

Uppräkningen omfattar vidare 9 kap. 1, 2 och 6 §§ samt 19 kap. 4 § strafflagen, d. v. s. de brott som f. n. rubriceras uppror, majestätsbrott, väpnat hot mot laglig ordning, sabotage och grovt sabotage. Beskrivningarna av dessa brott, med undantag av majestätsbrott, återfinnes i 18 kap. 1 och 3 §§ samt 13 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken. Särskilt stadgande om brott, motsvarande majestätsbrott enligt strafflagen, har ej upptagits i brottsbalken. Motsvarighet torde dock erhållas genom att i 1 § tvångsmedelslagen hänvisa till brott, som avses i 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 § eller 4 kap. 1, 2, 3 eller 4 § brottsbalken, om gärningen innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 18 kap. 2 § samma balk.

Enligt uppräknningen skall lagen dessutom vinna tillämpning i fråga om

brott, som avses i 19 kap. 1, 2 eller 3 § strafflagen — mordbrand, grov mordbrand eller allmänfarlig ödeläggelse — om brottet innefattar gärning varom sägs i 4 § samma kapitel. Motsvarande lagrum i brottsbalken är 13 kap. 1—4 §§.

Slutligen hänvisar 1 § tvångsmedelslagen till 8 kap. 10 § och 9 kap. 7 § strafflagen, avseende tagande av utländskt understöd och olovlig kårverksamhet. Dessa lagrum bör ersättas med 19 kap. 13 § och 18 kap. 4 § brottsbalken.

I lagtekniskt avseende bör 1 § tvångsmedelslagen dessutom ges den ändrade utformning som föranledes av att det enligt brottsbalken skall dömas för stämpling till brott, medan stämpling, som är belagd med straff enligt strafflagen, skall anses som förberedelse, jfr 23 kap. 2 § andra stycket brottsbalken och 3 kap. 2 § första stycket strafflagen.

De jämkningar i lagens bestämmelser som, enligt vad förut antytts, föranledes av ändringar i rättegångsbalken berör stadgandena i 3 och 5 §§ i lagen. I förslag till ändrad lydelse av 27 kap. 2 § andra punkten och 16 § rättegångsbalken i prop. 1964: 10 anges svårhetsgraden för brott, varom måste vara fråga för att visst slags skriftligt meddelande skall få läggas under beslag och för att tillstånd till avhörande av telefonsamtal i visst fall skall få meddelas, på annat sätt än för närvarande. Nämnade stadganden i förevarande lag, som innehåller regler om undantag från bestämmelserna i dessa lagrum i rättegångsbalken, bör jämkas så att de ansluter till den föreslagna lydelsen av lagrummen i rättegångsbalken.

De förordade lagändringarna torde böra träda i kraft samtidigt med brottsbalken eller den 1 januari 1965.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 23, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 februari 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Per-Olof Hansson, fröken Mattson*, herrar Wikner, Hilding och Gösta Jacobsson*;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman*, herrar Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist*, fröken Berggren och herr Johansson i Dockered.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering